

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1911.

VSEBINA.

1. <i>Fr. Višnikar</i> : Pridobitne in gospodarske zadruga. Likvidacija in konkurz	129
2. <i>Dr. Fran Volarič</i> : Utjecaj dobe i zdravlja po austrijskom građanskom zakoniku. (Svršetak.)	140
3. <i>Dr. P. Defranceschi</i> : Sodno-zdravniška mnenja	147
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Zamudne posledice §-ov 210, 213 in 234 izvrš. reda imajo za pogoj, da zemljiškoknjižno stanje glede prednjih terjatev ni bilo spremenjeno v škodo tabularnih upnikov, ne da bi bili le-ti obveščeni (§-i 29, 61 in 104 o. zemlj. zak.)	149
b) Po §-u 71 jur. norme ustanovljena podsodnost velja tudi za osebe, ki so radi zapravljivosti pod skrbstvom	153
Kazensko pravo.	
Kdaj kazenski sodnik lahko sumi, da je oseba, ki jo ima na predlog prvotnega osumljenca zaslišati za pričo, soudeležena na kazenskem dejanju, da jo torej sme zaslišati le kakor osumljenca?	154
5. Plenarni sklepi c. kr. upravnega sodišča	156
6. Književna poročila	157
7. Razne vesti	160

Slovenski Pravnik.

Leto XXVII.

V Ljubljani, 15. maja 1911.

Štev. 5.

Pridobitne in gospodarske zadruge. Likvidacija in konkurz.

Spisal Fr. Višnikar, c. kr. viš. sodni svetnik v p.

V. Razdružba zadruge vsled likvidacije. Pravice in dolžnosti likvidatorjev.

Zadruga se razdruži vsled sklepa občnega zbora, vsled otvoritve konkurza ali kadar upravno oblastvo to ukrene (§-a 36 in 37 zadr. zak.). Likvidacijo izvrši načelstvo (upravni svet), ako se ni izročila drugim osebam, — likvidatorjem. V slučaju likvidacije mora načelstvo oz. likvidacijski odbor izterjati zadružne terjatve, spraviti v denar drugo premoženje in, kar ga ostane po pokritju pasiv, razdeliti med zadružnike po številu in visokosti njih deležev. Če bi pa ne zadostovalo zadružno premoženje, da bi se plačali dolгови, se nadaljnja plačila razdelijo na posamezne zadružnike po razmerju števila in visokosti vplačanih deležev. Prav tako se ravna tudi v slučaju konkurza. Načelo velja torej, da se izgube in dobiček delijo po razmerju deležev. Tako določajo zadružna pravila, katera so pogodba med zadružniki, ki so vezani na njo. Jamstvo zadružnikov po deležih pa velja samo na znotraj, a ne tudi na zunaj nasproti zadružnim upnikom.

Pri zadrugah z neomejeno zavezo jamčijo člani v slučaju likvidacije ali konkurza, ako aktiva ne zadošča za pokritje vseh obveznosti, solidarno s celim svojim premoženjem. Kdor vstopi v obstoječo zadrugo, jamči tudi za vse njene prejšnje obveznosti. Eventualna drugačna pogodba je nasproti tretjim osebam brez pravnega učinka (§ 53 zadr. zak.). Razmerno jamčenje članov po pravilih ali sklepih občnega zbora ne veže upnikov.

Likvidatorji stopijo na mesto načelstva, prevzamejo njegove pravice in dolžnosti ter sklepajo veljavno le skupno, ako ni določeno, da smejo delovati tudi posamezno. Zadrugo zastopajo sodno in izvensodno ter smejo sklepati poravnave in kompromise. Ravnati se morajo po sklepih občnega zbora, sicer so odgovorni osebno in solidarno za vsako, s svojim postopanjem zadrugi prizadeto škodo. Ako so denarna sredstva na razpolago, se razmerno po visokosti izplačujejo tudi dolgovi.

Likvidatorji morajo takoj pričiti s sestavo bilance. V tem oziru določa § 49 zadr. zak.: »Likvidatorji morajo takoj s početkom likvidacije sestaviti bilanco. Ako pokaže ta ali poznejšnja bilanca, da aktiva, vštévši rezervni zaklad in opravilne deleže, ne zadoščajo za pokritje dolgov, morajo likvidatorji pod svojo odgovornostjo takoj napovedati konkurz ter sočasno sklicati občni zbor in mu to naznaniti.«

Kakor zaveza zadrušnikov, tako je različno tudi postopanje radi doplačil za pokritje primanjkljajev pri likvidaciji in v konkurzu zadrug z omejeno in neomejeno zavezo.

Po §-u 76 zadr. zak. jamči pri zadrugi z omejeno zavezo vsak član, ako ni v zadružni pogodbi določen višji znesek, s svojim deležem in še z enakim daljnim zneskom. Vrhovno sodišče je opetovano razsodilo, da se sme tudi v likvidacijskem postopanju od članov zahtevati doplačila (prispevke) za pokritje primanjkljaja. Zlasti je v plenisimarnem sklepu dne 24. aprila 1906, praes. 31, J. B. št. 175 izreklo, da je izgube, za katere v zadružnem premoženju ni pokritja, tudi izven konkurza razdeliti med zadrušnike ter dotične prispevke na podstavi jamstvene ali založbene dolžnosti po §-u 76 zadr. zak. izterjati potem tožbe.

Po teh razsodbah nakladno ali reparticijsko postopanje v konkurzu pri zadrugah z o. z. ni obligatorno ter je bistvena razlika pri zadrugah z n. z. in z o. z. (§-a 61 in 85 zadr. zak.). Potemtakem se pri zadrugah z om. z. navadno lahko izogne konkurzu in neprijetnim posledicam, ako upniki umevajo svoje interese ter v svojo škodo ne silijo na konkurz. Obseg odgovornosti (Deckungspflicht) članov je v zakonu (§ 76) in po pravilih določen; ako se dožene še primanjkljaj, potem je izvršitev likvidacije brez konkurza enostavna. § 85 zadr. zak. govori o

preračunu tistih prispevkov, katere dolgujejo posamezni člani zadrugi in za katere so odgovorni po §-u 76 ib. Zadruga ima po sklepu občnega zbora direktno tožbeno pravico proti zadružnikom na vplačilo založbenih prispevkov. (Razs. vrh. sod. 13. avg. 1903 št. 8837, Ztlb. 1903.) Posebnega določila, kako naj se izterjajo prispevki, ni, in ako se ni vršila reparticija po §-u 85, mora biti pravna pot dopustna (Razs. 24. marca 1903 št. 4078). V takih slučajih torej likvidatorji niso vezani na strogo določbo §-a 49., da morajo po dokazani pasivni bilanci takoj napovedati konkurz, ako po krajši in cenejši poti dosežejo isti namen: po deležih razmerne prispevke in razmerno plačilo upnikom.

Ako se likvidatorji ne ravnaajo po predpisu §-a 49, jih po §-u 87 zadr. zak. zadene redovna kazen do 200 kron. Kadar se pa zadružniki prostovoljno zavežejo pokriti primanjkljaj, ako je zadruga z o. z., vštevši po §-u 76 dolžne prispevke še aktivna, in kadar likvidatorji po pravilih in pogodbi zagotovljene prispevke lahko iztožijo, ne more biti govora o kaki kazni, ako likvidatorji opuste napovedbo konkurza, dokler je upanje utemeljeno, da se likvidacija mirnim potom izvrši. Formalni predpisi ne smejo škodovati glavni stvari. Ako pa člani načelstva, nadzorstva ali likvidacijskega odbora vedoma napačne navedbe potrjujejo v računskih sklepih, bilancah, poročilih, v registru zadružnikov i. t. d., so po §-u 89 zadr. zak. krivi pregreška, ki se kaznuje z zaporom do 3 mesecev.

VI. Pravno stališče likvidatorjev v konkurzu. Kridatar.

Po §-u 60 odst. 3 zadr. zak. pripada načelstvu, odnosno likvidatorjem pravno stališče, katero daje konk. red kridatarjem. V 1. odst. §-a 60 je pa izrečeno, da z otvoritvijo konkurza o imetju zadruga ni spojen konkurz o zasebnem imetju posameznih zadružnikov. Le-ti torej v slučaju konkurza zadruga niso kridatarji in tudi odstopivši člani načelstva ne, likvidatorji pa, ki so samo zaupniki in pooblaščenca zadružnikov ter so lahko nečlani in se vsaki čas odpokličejo (§ 41 zadr. zak.), naj bodo takoj »kridatarji«, ko so sprejeli izvolitev in mandat od zadružnikov. To mnenje je nevzdržljivo, nasprotuje mu že pojem kridatarja.

Kridatar ali »Gemeinschuldner« je zadolžena (nesolventna) oseba, o katere imetju, kolikor je podvrženo izvršbi, se razglasi konkurz (§ 1 konk. r.). Semkaj spada tudi tisto imetje, kar mu ga pripade med konkurzom. Kridatar ne more prosto razpolagati s tem imetjem, na katero zadobe upniki pravico oskrbovanja in pokritja. On je glede svojih dejanj zelo omejen. Vsako njegovo razpolaganje z v konkurz zapalim imetjem je nasproti upnikom neveljavno. Odvzame se mu gospodarstvo ter se tudi pri sodišču v premoženjskih sporih ne more sam zastopati. Njegova izplačila so le toliko veljavna, kolikor bi se morala odkazati tudi po razdelitvi mase. Dedščino ali kako volilo sme le tedaj sprejeti, ako se te pravice ne posluži upništvo (§ 4 konk. r.). Celo terjatev upnikov ne more sam izpodbijati. V javnopravnem oziru izgubi važne državljsanske, politične in častne pravice, volilno pravico v razne javne zastope, javne službe, izvrševanje advokature ali notarijata, dokler traja konkurz, i. t. d.

Vse te hude posledice konkurza, nezmožnosti in lastnosti, katere značijo kridatarja, ne tangirajo likvidatorja, ki je samo zastopnik članov falitne družbe ali zadruge v konkurznem postopanju. Ako likvidatorju manjkajo vse neprijetne lastnosti in madeži, kateri dičijo kridatarja, ničesar ne preostaja, kar bi ga značilo za kridatarja. »Pravno stališče« likvidatorja, v konkurznem postopanju pri zadrugah z n. z. je torej le neka fikcija. Ako pride juristična oseba v konkurz, mora biti kdo, da jo reprezentuje, t. j. načelstvo ali likvidator.

Zadruge z n. z. imajo v konkurzu dvojne zastopnike, upravnika konk. mase, kateri z odborom upnikov zastopa konk. maso in upnike, in načelstvo event. likvidatorje, kateri zastopajo poroke, ki jamčijo solidarno s celim svojim premoženjem za to, da se odškodujejo upniki, kolikor ne pridejo do plačila pri razdelitvi konk. mase. Dočim je kridatar v navadnem konkurzu pod strogo kuratelo ter mora mirno gledati, kako se para njegovo bivše imetje, pripada v konkurzu o zadrugah z n. z. najvažnejša naloga — preračun in izterjanje prispevkov v pokritje primankljajev — likvidatorju, kateri zastopa zadružnike tudi v vseh sporih zaradi članstva. Pri konkurzih zadrug z o. z. ima upravnik pravico sestaviti preračun prispevkov ter zastopa zadrugo v sporih

zaradi prispevkov oz. članstva. V tem slučaju bi torej tudi on moral imeti »pravno stališče kridatarja« v konk. postopanju. Likvidator, ki ni tudi sam zadružnik, nima nikake osebne obveznosti nasproti upnikom ter pospešuje delovanje upravnika, ki zastopa upnike. Oba sta samo zastopnika, eden zavezancev, drugi upravičencev.

VII. More li bivši likvidator postati upravnik konk. mase?

To vprašanje po predpisih konk. reda ni izrečno rešeno ter se za vsak slučaj ne more niti potrditi niti zanikati. Ako je bil kdo začasno likvidator kake zadruge, ki je prišla v konkurz, ne more še samo iz tega razloga biti izključen od upravnništva.

Po §-u 73 konk. reda imenuje konk. sodišče začasnega upravnika takoj ob razglasitvi konkurza ter ima v tem oziru popolnoma prosto roko. Pri volilnem naroku pa predlaga večina došlih upnikov (po visokosti verjetno dokazanih terjatev) potrditev začasnega ali imenovanje drugega upravnika. Po poročilu konk. komisarja ustreže konk. sodišče predlogom upnikov, ako ni važnih pomislekov zoper nje (§ 74 konk. r.). Upravnikom je imenovati neomadeževanega, zanesljivega in izvedenega moža (»ein unbescholtener, verlüsslicher und geschäftskundiger Mann«), ki naj praviloma stanuje tam, kjer ima konk. komisar svoj uradni sedež (§ 75).

Upniki imajo samo pravico predlagati, ne pa voliti namesto začasnega drugega upravnika. Vsled tega sodišče ni strogo vezano na predloge upnikov ter sme tudi zoper predloge večine upnikov potrditi začasnega upravnika, ako ima zoper predlagance važne pomisleke (odl. 7. okt. 1884 št. 11.277, G. U. 10.199). Konk. sodišče mora navesti razloge, iz katerih se ne ozira na predloge upnikov, vendar je vprašanje sporno, ker ni pozitivnih zakonitih določeb. Upravnik je zastopnik upništva in oskrbnik v konk. maso spadajočega imetja. Njegova dolžnost je dognati aktiva in pasiva mase. Poglavitno je, da je od predlagane osebe pričakovati, da se potrebne dozvedbe vrše stvarno in nepristransko. Tudi po prvem naroku imenovani ali potrjeni upravnik ostane do splošnega naroka za likvidovanje terjatve v zmislu §-a 143 konk. reda provizoren. Šele po tem naroku nastane definitivum. Upnikom je pri tem naroku prosto izvoliti

z večino glasov (po zastopanjem kapitalu) definitivnega upravnika, njegovega namestnika in odbor upnikov. Sorodstvo ali svaštvo s kridatarjem nista zadržek izvolitvi upravnikom ali namestnikom. Samo bivališče v kraju, kjer ima konk. komisar svoj sedež (§§ 75 in 84 konk. r.), vpliva tudi sedaj na potrditev te izvolitve.

Vrhovno sodišče je v odločbi dne 15. maja 1878 št. 5260 G. U. 7758 izreklo, da se upravni svetnik in likvidator falitne akcijske družbe ne more imenovati za upravnika mase. Dotična družba je bila sklenila likvidacijo, katero je vodil odv. A, bivši upravni svetnik. Po končani likvidaciji se je o imetju družbe otvoril konkurz in začasnim upravnikom imenoval odv. A, katerega je potem pri naroku po § 67 k. r. predlagala tudi večina upnikov. Konk. sodišče ga je potrdilo, ne ozirajoč se na protest manjšine. Druga in tretja instanca sta potrditev odklonili, ker so se pokazali tehtni pomisleki, da bi bivši likvidator in upravni svetnik, ki je z drugimi člani upravnega sveta reprezentoval družbo, popolnoma nepristransko in neprizadeto opravljal svojo službo.

Pri presoji tega vprašanja je gotovo odločilne važnosti, ali in koliko je predlaganec prizadet in odgovoren pri konkurzu. Gotovo je, da bivšega člana upravnega sveta ali načelstva družbe ali zadruge, ki pride v konkurz, lahko zadene taka odgovornost. Nasprotno pa ni moči trditi, da je tist, ki ni bil nikoli član zadruge ali upravnega sveta ter je le poskusil izvršiti mirno likvidacijo, po otvoritvi konkurza pa zopet odstopi, samo zaradi tega »a priori«¹ izključen kakor upravnik mase.

Občni zbor »Glavne posojilnice«² je dne 8. januarja 1911 sklenil likvidacijo ter izvolil likvidacijski odbor šestero članov. Odbor je poskusil likvidacijo, sestavil bilanco za leto 1910, skušal pridobiti od članov obvezne izjave i. t. d. Ko se je prepričal, da izlepa ne more pridobiti potrebnih sredstev za pokritje visokega primankljaja, je dne 13. februarja napovedal konkurz. Hkrati je odstopil načelnik likv. odbora, ki ni član posojilnice. Pri volilnem naroku dne 21. febr. je bil ta z veliko večino upnikov predlagan za upravnika mase. Na ugovor manjšine je konk. sodišče odklonilo njegovo potrditev, češ da kakor bivši likvidator ne more postati upravnik mase. Razpisalo je nov vol. narok, a ta sklep je višje sodišče, češ da je v zakonu neutemeljen, razveljavilo. Na

to je konk. sodišče potrdilo začasnega upravnika drja. O., kandidata majšine. Bivši likvidator, kateri ni imel z gospodarstvom, ki je povzročilo konkurz, ničesar opraviti, je dobil naslov in značaj »kridatarja«, katerega se tudi po odstopu ni mogel iznebiti. Ker je bil pa pri tem vprašanju prizadet pisec te razprave, vzemimo drug konkretni slučaj.

V denarnih stiskah se nahajajoče društvo sklene, da se razdruži, ter poveri likvidacijo nečlanu odv. drju. A., kateri prevzame ta posel ter takoj prične proučevati stanje zadruge. Že v nekoliko dneh izprevidi, da je zadruga tako daleč zagazila v dolgove in da je primankljaj tako visok, da ga ne bode možno pokriti s prostovoljnimi prispevki in obveznimi izjavami članov. Napove torej konkurz, kar je po §-u 49 zadr. zak. njegova dolžnost. Konk. sodišče predlogu ustreže ter imenuje po običajnem turnusu odv. drja. B. za začasnega upravnika mase. Likvidator ostane še par dni, toliko da more nasledniku izročiti knjige in prazno blagajnico, potem pa takoj odstopi. Pri poznejšnjem volilnem naroku predlaga ogromna večina upnikov, da se bivši likvidator dr. A., ki je v stvari že informiran ter ima zaupanje upništva, imenuje tudi upravnikom. Sodišče ne ustreže predlogu večine, ampak potrdi začasnega upravnika drja. B., trdeč, da je likvidator dr. A. vsled konkurza zadruge po §-u 60 zadr. zak. postal kridatar. Po našem mnenju taka interpretacija zakona ni utemeljena in da zgolj formalnosti ne morejo koga izključiti od upravištva. Gotovo je, da likvidator ne more biti obenem tudi upravnik mase, ker zastopa zadružnike, upravnik pa upnike, ter lahko nastane kolizija dolžnosti. Ako ima likvidator v konkurznem postopanju pravno stališče kridatarja, mora prenehati to pravno stališče, ako ni več likvidator. Sicer ne more biti razlike v tem, je li bil likvidator samo nekoliko dni ali pa več tednov.

Ta slučaj se bistveno razlikuje od zgoraj navedenega, o katerem govori odločba vrh sodišča dne 15. maja 1878. Glavna stvar za presojo spornega vprašanja je pač to, ali likvidator ni sokriv konkurza in ali ga ne zadene soodgovornost za to. To bi se zgodilo v slučaju, da dalj časa gospodari z združnim imetjem in da na podstavi tega gospodarstva sestavljena bilanca pokaže potrebo konkurza. V takem slučaju bi bil likvidator osebno prizadet in preveč pristran (»befangen«), da bi mogel postati upravnik.

VIII. Reparticijsko postopanje pri zadrugah z n. z. (§§ 60—72 zadr. zak.)

Pri konkurzih o zadrugah z n. z. je najvažnejše reparticijsko ali porazdelilno postopanje, katero se vrši samostojno in neodvisno od konkurznega postopanja ter ima namen, v zmislu zadružnih pravil določiti prispevke zadružnikov ter jih od njih izterjati, da se pokrije primankljaj, ki se pokaže po realiziranju v konk. maso spadajočega imetja. Repart. postopanje se nadaljuje tudi po končanem konkurzu, a se omejuje na že v konkurzu dognana pasiva. (Odl. 27. junija 1888 št. 7712, G. U. 12.242). Postopanje se ne more ponoviti zaradi pristojbin likvidatorjev in njihovih zastopnikov ter se tudi ni ozirati na ekspenzarje upravnika, kateri ima samo pri konk. masi predpravo pokritja.

Primankljaj se razdeli med posamezne zadružnike samo po razmerju vplačanih deležev. V to svrho je najprvo treba določiti veljavno vpisane in še obstoječe člane in visokost deležev, na katere je porazdeliti primankljaj. Praksa kaže, da načelstva in uslužbenci zadrug ravno pri vpisovanju članov in pri odpovedbah deležev največ greše ter prezirajo strogo predpisane formalnosti. Subsidiarno in solidarno jamstvo članov velja samo nasproti upnikom. Konk. upnik nima pravice sodelovati pri repart. postopanju, nasprotno pa tudi likvidatorji ne morejo izvrševati na podstavi solidarnega jamstva po §-ih 53, 60 in 72 zadr. zak. pravic, pristojećih zadružnim upnikom zoper zadružnike.

Po §-u 60 odst. 4 so upniki po končanem konkurzu upravičeni, nepokriti del svojih v konk. postopanju prijavljenih in priznanih terjatev zahtevati od posameznih solidarno zavezanih zadružnikov potom izvršbe, katero dovoljuje konk. sodišče. Za dokaz terjatve in predlog izvršbe zadostuje uradni izpisek zapisnika o ugotavljevanju terjatev.

Za zadružnike največjega pomena je vprašanje, kedaj se mora končati konk. postopanje in kedaj se more pričeti repart. postopanje, porazdelitev primankljaja med zadružnike? V tem oziru določa § 61: Kadar je konk. postopanje toliko napredovalo, da je končni razdelbni načrt gotov (»Nachdem das Konkursverfahren soweit gediehen ist, dass der Schlussvertei-

lungsentwurf feststeht«), mora načelstvo ozir. likvidator sestaviti preračun prispevkov, iz katerega je razvidno, koliko mora vsak zadružnik po določbah zadružne pogodbe (§ 5 odst. 6) prispevati za poplačilo izgub, katere trpe upniki v konkurzu. Ako se plačilo prispevkov odreče ali zavlačuje, je preračun prispevkov predložiti konk. sodišču v potrditev. Kadar se preračun potrdi in pravilno razglasi, ima izvršilno moč (§ 64). Ako se prispevki pravočasno ne plačajo, jih mora načelstvo ozir. likvidator izterjati izvršilnim potom (§ 65).

Ako se konkurz takoj po razdelitvi konk. mase konča, kar je po §-u 189 konk. reda dopustno, in ako se upniki poslužujejo svoje, po §-u 61 zadr. zak. jim pristojne pravice ter prično posamezne člane eksekvirati, preden je mogoče izvršiti repart. postopanje ter izterjati po zakonu in po pravilih dolžne prispevke, postane repart. postopanje lahko iluzorno in položaj za posamezne člane uničujoč in tudi za upnike nevaren. Prične se divja konkurenca med upniki, kdo bode preje rubil solventne člane. Preden more likv. odbor izterjevati prispevke in pričeti z izvršbami, mu že lahko neizprosni upniki odvzamejo glavne zadružnike. Pri konkurzu »Glav. posojilnice« je n. pr. nad 1000 upnikov. Ako poleg likv. odbora tudi vsi upniki prično z eksekucijami, nastane pravo klanje, iz katerega ni rešitve. Pri tej zadrugi ga ni člana, da bi se v takem slučaju gospodarsko ne uničil. Tisti, ki so plačali za druge, imajo sicer pravico regresa, a pri tolikih udeležencih je taka pravica praktično težko izvedljiva in problematične vrednosti. Direktne eksekucije upnikov zoper člane povzročijo lahko nove konkurze. V eminentno gospodarskem interesu je, da zastopniki upnikov in zadružnikov vse store, da se preprečijo paralelne eksekucije, za katere so prizadeti iznašli primeren izraz »krvavi konkurz«.

Namen konkurza je, da upniki pridejo po razmeri terjatev do plačila, namen reparticijskega postopanja pa je, da se izogne regresnim pravičam ter določi razmerje, v katerem morajo zadružniki vsled svoje subsidiarne odgovornosti prispevati za zadružne izgube. Ako se posamezni upniki brezozirno poslužujejo svojih pravic, se lahko prepreči obojni namen.

Za varnost upnikov je dovolj skrbjeno. Poleg zadružnega imetja imajo solidarno zavezane člane, kateri so jim izročeni na

milost in nemilost. Likvidatorji nalože prispevke vsem tistim, ki so še člani propale zadruge. Bivši člani in njih dediči pa jamčijo upnikom še dve leti po razdružbi ali po izstopu solidarno z vsem premoženjem (§-i 54, 55, 73). Ako likvidatorji glede preračuna ali izterjanja prispevkov ne store svojih v §-ih 61 in 69 naloženih jim dolžnosti, se jih lahko prisili v to z redovnimi kaznimi po §-u 87 ali pa tudi odstavi (§ 41). Zavlačevanja se torej v tem oziru ni bati.

Zgoraj označeno poljubno eksekviranje na vse strani, pogubno in nepotrebno preganjanje zadružnikov ne more biti v intenciji zakonodajalca, »ratio legis«. Kakor vladni motivi k zadružnemu zakonu pravijo, se je reparticijsko postopanje uvedlo, da se s tem poveča kredit zadruge. Izterjanje zaostankov se s tem zenoviti in olajša, izogne se tožbam zoper vsakega posameznega zadružnika, ki je na dolgu, ter se tedaj prihrani čas in denar. V slučaju konkurza se z repart. postopanjem (§§ 61—72) ostrost načela skupnosti (solidaritetnega principa) za posamezne člane zelo ublaži in olajša, in tako ni verjetno, da bodo upniki smatrali v svojem interesu, ako sami uveljavijo solidarno jamstvo zadružnikov (»dass die Gläubiger es nicht leicht in ihrem Interesse finden werden, die Solidarhaftung der Genossenschafter zur Geltung zu bringen«). Za varnost upnikov so registri članov in objavljene bilance, iz katerih lahko vsak upnik izve odpovedi poslovnih deležev. Tudi pri zadrugah z o. z. je velike koristi, da se je ustanovilo podobno porazdelilno postopanje, kakor pri zadrugah z n. z., in da se konk. masi prihranijo stroški in trud, iztoževati zastanke, katere so dolžni zadružniki, od vsakega posameznega posebej.

Iz teh motivov se da sklepati, da porazdelilno postopanje tudi izven konkurza ni izključeno in da se lahko zahteva od zadružnikov plačilo prispevkov, kakor hitro je dokazan primankljaj. Tudi v pravilih »Gl. pos.«, katera ne nasprotujejo direktnim predpisom zadr. zakona, je določeno, da se tudi v slučaju likvidacije, ako zadružno imetje ne zadostuje za pokritje zavez, »daljša plačila razdelijo na posamezne društvenike v razmerju števila in visokosti vplačanih deležev« (§ 9 in 12 pravil), ravnotako kakor v konkurzu. Za pravice in dolžnosti članov je v prvi vrsti merodajna zadružna pogodba,

ako ne nasprotuje bistvu in namenu zadruge ter določbe pogodbe ali pravil niso v zakonu naravnost prepovedane (§ 11).

Judikatura je v tem oziru različna. Po plenis. sklepu vrh. sod. dne 24. aprila 1906 št. 301 praes. se določila pravil za drug z neom. z., češ, da naj se izgube, ki nimajo pokritja v združnem premoženju, tudi izven zakonitega repart. postopanja (§§ 61—71) razdele na posamezne člane ter od njih izterjajo, ne strinjajo z zadr. zakonom. Pač pa je to dopustno pri združgah z om. z. — V rzsodbi vrh. sod. 10. febr. 1904 št. 2139 (Zbl. 1905) je izrečeno načelo, da se konkurz zadruge z o. z. ne sme preje končati, preden se ne napravi preračun prispevkov, katere je prišteti v konk. maso (§ 85). — V razs. 12. apr. 1904 št. 5467 (ZBl. 1905) pa je izrečeno, da je pri združgi z n. z. določba pravil, po kateri naj se primankljaj, ki ni pokrit z lastno imovino zadruge, razdeli med posamezne združnike, pravoveljavna samo nasproti še obstoječim, ne pa tudi nasproti izstopivšim članom, kateri jamčijo še dve leti po izstopu, toda samo nasproti upnikom. Zakon strogo loči dolžnosti nasproti združgi od dolžnosti nasproti zadr. upnikom. Delovanje likvidatorjev se nadaljuje tudi po otvoritvi konkurza. V konkurzu e preračun prispevkov podvržen kontroli obvezanih članov in potrdilu sodišča (§ 62—64).

Po §-u 53 jamčijo člani solidarno v slučaju likvidacije ali konkurza, upniki pa morejo po §-u 60 zahtevati to jamstvo šele tedaj, kadar je konkurz končan in ako so se njih terjatve napovedale in ugotovile, toda tudi samo glede pri konk. masi nepokritega ostanka. Upnikom torej ni na prosto dano, zahtevati plačilo iz združnega premoženja ali neposredno iz premoženja posameznih združnikov. Pogoji regresa zadr. upnikov je, da se nedostatek terjatev dokaže tekom likvidacije ali konkurza. (Razs. 9. januarja 1902 št. 17.799, ZBl. 1903). V likvidaciji vložena tožba upnika zoper izstopivšega združnika na ugotovitev njegove plačilne zaveze nasproti upniku v zmislu §-a 73 zadr. zak. se je zavrnila na vseh treh inštancah.

Po §-u 66 konk. reda ni otvoriti konkurza, ako se pokaže, da je samo en osebni upnik ali pa, ako je imetje tako neznatno, da bi še za stroške konk. postopanja ne zadostovalo. Vendar je tudi v tem slučaju uvesti repart. postopanje (§ 69 zadr. zak.).

Iz navedenih razlogov izhaja, da za preračun in izterjanje prispevkov ni treba čakati, da se konk. postopanje konča, ampak da je v interesu upnikov in združnikov, da se repartacija izvrši preje. Kadar se izkaže primankljaj in ugotove še obstoječi člani in visokost deležev, naj se takoj prične s porazdelitvijo. Za člane najbolj mučna in kredit izpodkopavajoča je negotovost, kedaj in v katerem obsegu jih zadene plačilna dolžnost. Nepraktično je razdeliti prispevke tudi na tiste člane, pri katerih je insolventnost notorna ali pa dokazana po brezuspešnih izvršbah ali na drug način.

Dokler niso dognani prispevki članov, tudi n. pr. država, dežela in drugi faktorji, kateri hočejo rešiti posamezne člane ali jim vsaj olajšati breme, v tem oziru ne morejo ničesar storiti. Mnogi bi se tudi radi odkupili z višjimi svotami, kakor je pričakovati, da jih zadene po razmerju deležev. Toda likv. odbor sam ni upravičen sprejeti takih ponudeb in sklepati poravnav, katere tangirajo pravice upnikov in združnikov. Glavna stvar ni, kedaj se konča konkurz, ampak s kakim uspehom. Posebno pri konkurzih gospodarskih združenj morajo likvidatorji in odbor upnikov uvaževati zle gospodarske posledice.

Utjecaj dobe i zdravlja po austrijskom građanskom zakoniku.

Napisao dr. Fran Volarić u Buzetu.

(Svršetak.)

II. Dio.

Važnost zdravlja.

Mного manje nego li čovječja doba je zdravlje objektom naših građanskih zakona a razlog leži valjda u tom, da samo jedna vrst pomanjkanja zdravlja i to psihičkoga ima mnogo važnosti za djelatnu sposobnost.

Buduć je bolest čovjeka dvovrsna, naime bolest tjela i bolest duše, to se — za bolje upoznanje upliva, što ga vrši zdravlje čovjeka na njegovu djelatnu sposobnost — prikazuje uputnim, baviti se posebice sa svakom od spomenutih dviju vrsta.

1.) Duševne bolesti.

Čovjek, koji je duševno potpuno normalno razvijen — po našim je zakonima potpuno pravno i djelatno sposobna osoba te u koliko iz drugih okolnosti, kao što su one spomenute u prvome djelu, nije u tome zapriječen, može slobodno raspolagati svojim stvarima, svojim posjedom i imutkom t. j. on ima potpunu djelatnu sposobnost. Iz toga mora se zaključiti, da čovjek, koji nije normalno duševno razvit, gubi eo ipso potpunu djelatnu sposobnost a da to inače ne upliviše na njegovu pravnu sposobnost.

Nego sa medicinsko-pravnog stanovišta može čovjek biti manje ili više duševno abnormalen te bi se prema tome moralo zaključiti na njegovu veću ili manju djelatnu sposobnost; nu takova razlika duševnog razvoja i abnormalnosti, dok može da ima kakav upliv kod kaznenog suca, u privatno-pravnom odnošaju nema nikakove važnosti. Prema našem građanskom zakonu čovjek ili je duševno abnormalen ili ne, te prema tome il jest ili nije djelatno sposoban. Manji ili viši stepen sposobnosti može imati u kojem slučaju za suca velike važnosti ali naš materialni zakon te razlike ne pravi.

Tako § 273 gr. z. pozna dva slučaja duševne abnormalnosti i to onu »ludila« ili »bezumnosti« (bez obzira na stepen) i onu »slaboumnosti«.

U prvom slučaju čovjek je bez uma t. j. duševno posve bolestan, dočim u drugom slučaju je isti toliko bolestan na umu, da ne može razpoznati posljedica svojih čina.

Koliko jedni toliko drugi ovako abnormalni ljudi su pred zakonom jednaki, ma u kojem se stepenu njihova abnormalnost nalazila. I jedni i drugi su djelatno nesposobni, jer ni jedni ni drugi ne mogu razpoznati zamašaj svoje volje, svojeg djelovanja.

U tom dakle su jedan drugomu ravni, u tom leži razlog pomanjkanja njihove djelatne sposobnosti.

Osim toga imade u našem zakonu kojekakvih prava, koje može čovjek posjedovati i steći samo, ako imade volju, pošto pak ljudjak svoje volje nema, a slaboumni je njima ravan glede spoznanja zamašaja svoje volje, to je usljed tog zdravstvenog njihovog stanja i njihova pravna sposobnost omedjašena. Tako n. pr. ljudjak ne može da se ženi, ergo ne može biti nosiocem

obiteljskih prava (§ 48 gr. z.). On gubi očinsku vlast za trajanja abnormalnosti a na njegovo mjesto dolazi, ako je od potrebe, štitnik (§ 176 gr. z.) i. t. d.

Ovo ograničenje čovječje sposobnosti na pravnom i djelatnom polju radja u čovjeku pravo, da ište od državne uprave, da ga štiti, brani i zastupa u njegovim poslovima.

To čovječje pravo je zbilja od zakonodavca i štovano, te ga vrši time, da imenuje ovakovim zastupnika, t. j. osobu, koja imade da štiti njihova prava, da ga zastupaju ondje, gdje po zakonu samo uz tog zastupnika može pravno djelovati ovakav čovjek.

Procesualno — dakle formalno imenovanje takovog zastupnika ovisi o liječničko-vještačkoj konstataciji te bolesti, nu iz toga ne slijedi, da čovjek ovako bolestan imade prije tako konstatirane abnormalnosti svoju potpunu djelatnu sposobnost.

Prije sudbenog ustanovljenja abnormalnosti stoji samo »preasumptio juris« normalnosti prema tome i potpune djelatno-pravne sposobnosti, te neopstojanje te sposobnosti ovisi o dokazu abnormalnosti (arg. a contr. ex § 283 gr. z.). Dakle ono što poduzme ludjak ili slaboumnik, prije nego mu je po §-u 273 gr. z. imenovan skrbnik, ima se smatrati pravno valjanim, dok se ne dokaže, da je ta osoba poduzela taj čin u stanju, koji ga čini djelatno sposobnim. Iz toga slijedi, da kod ovakovih ljudi djelo, od njih poduzeto u jednom »lucidum intervallum« je pravno potpunoma valjano a u protivnom slučaju ne.

Koliko je dosad spomenuto, vrijedi ne samo za trajno duševno bolesne ljude već i za one, koji su usljed drugih okolnosti samo prelazno izgubili pamet kao u sonambulizmu, pijanstvu, velikem strahu, jakoj groznici i. t. d.

Taj princip, priznat svestrano i u praksi, polazi sa stano-višta, da bi bilo odveć teško u ljudskom saobraćaju, da bi pače isti bio poremećen, kad bi se svaki, prije nego li sklopi kakav pravni čin, morao prije na dugo i široko informirati, da li drugi kontrahent posjeduje potpunu djelatnu sposobnost, a s druge strane pak interesi ovakovih ljudi nijesu izvrgnuti pogibelji, jer ako je njihov čin počinjen u momentu nesposobnosti, isti je ne-valjan. Taj je princip dakle potpunoma opravdan.

Reklo se, da državna uprava mora skrbeti za one ljude, kojima usljed duševne bolesti manjka djelatna sposobnost i to time, što im imenuje skrbnika.

Skrbnik je dakle ona osoba, koja, imenovanjem sa strane suda u slučajevima zahtjevanim od zakona, nadomješta volju takovih nesposobnika, bilo što odobri čin štićenika ili ga sam u njegovo ime zaključi.

Takovim se osobama kako rekoh imenuje skrbnik ili, ako su dotične osobe maloljetne, to im se produljuje očinska dotično štitnička vlast.

Koliko u jednom, toliko u drugom slučaju postupak je jednak.

Kod ludjaka mora da se konstatuje opstanak bolesti u mjeri, koja je dovoljna, da prouzroči njegovu trajnu nesposobnost. Onda joj se imenuje zastupnika, te proglasi putem novina taj postupak.

Od tog je časa takav čovjek za svakoga djelatno nesposoban, te ne može da poduzme nijedan čin, kao što ni osoba, koja nije navršila 7. godinu. Isključivši malo iznimaka, nijedan pravni čin ovih osoba nije valjan, pa makar počinjen i u »lucidum intervallum«, dok sud ne konstatuje, da je taj čovjek toliko ozdravio, da mu digne zastupnika, te ga proglasi djelatno pravnom osobom.

Nego naš zakon, kako je netom spomenuto, tom pravilu čini neke iznimke, od kojih ću spomenuti bar one važnije:

Takav čovjek može u »lucidum intervallum« testirati, te je ta njegova oporuka valjana (§ 567 gr. z.).

Po §-u 615 gr. z. oporučitelj može ovakovim osobama, kad ih imenuje baštinicima, u pogledu oporučene im baštine imenovati baštinika, nu ta odredba prestane u slučaju §-a 567 gr. z.

Opet znamo, da dok i dijete može biti na sudu svjedok, takav čovjek ne može da to bude (§ 320 gr. z.).

Općenito pravilo vrijedi pak, da ovakove osobe ne mogu poduzeti nijedan pravni čin, kojim bi mogli bilo poboljšati bilo pogoršati svoje ekonomsko stanje.

Što je dosele spomenuto, vrijedi za trajnu duševnu abnormalnost, a sad treba vidjeti, kako stvar stoji kod prolaznih duševnih abnormalnosti.

Čovjek u sonambulizmu, velikoj pijanosti, jakoj groznici i. t. d. nema volje u opće ili nema slobodne volje, prema tome što čovjek poduzme u ovakovom stanju, pravno je nevaljano; dvojbeno je samo, da li je ta nevaljanost apsolutna ili relativna t. j. je li to »negotium claudicans« ili ne.

U smislu §-a 865 gr. z. mora se i tu ustvrditi, da je pogodba, učinjena pod tim prilikam, pravno nevaljana.

Toliko u pogledu pravnih posala, a sada vidimo, da li i u koliko ovakovi ljudi odgovaraju za nedopuštene čine (delikte).

U kaznenom zakonu je po §-u 1 toč. *a*, *b*, *c*, odgovornost kaznena isključena, ako u slučaju §-a 1 toč. *c*) se nije dotičnik sam postavio u takovo abnormalno stanje sa namjerom, da počini zločin. Ustanova §-a 236 i 523 k. z. ne kaznjuje počinjeni čin, već pijanstvo, pa to zato nije ovdje uporabio.

U građanskom zakoniku pravi se razlika izmedju prolazne i trajne duševne abnormalnosti. Glede prvih naime vrijedi pravilo, koje i za druge, samo ako nije čovjek sam kriv, da je došao u ono prelazno abnormalno stanje (§ 1307 gr. z.)

U ovom zadnjem slučaju odgovara čovjek za počinjenu štetu.

U prvom slučaju, kao što i kod ljudi trajno duševno bolesnih, u koliko druge osobe ne odgovaraju po §-ima 1307, 1308 1309 gr. z., jesu oni odgovorni u tim slučajevima (§ 1310 gr. z.):

a) ako su ovakove osobe uza sve njihovo abnormalno stanje krive, a to može biti slučaj, kad trajno abnormalna osoba učini čin u jednom »lucidum intervallum« ili kad nije toliko nemaran, da ne bi bio mogao raspoznati u konkretnom slučaju nedjelo.

b) ako ne predleži slučaj ad *a*), kada je oštećenik u interesu neodgovornog oštetioca popustio obranu; razumije se dozvoljivu obranu, koja bi bila mogla oštetiti oštetioca, kad bi se bila uporabila.

c) ako ne predleži slučaj ad *a*) i *b*) onda, kada je oštetiocu lako snositi štetu, ali ako je oštećeniku teško da ju sam snosi.

Pitanje je sada, u kojem razmjeru nosi štetu takov oštećenik, jer § 1310 gr. z. pravi iznimku u §-ima 1323, 1324 gr. z., time što pripušta sucu, da odmjeri štetu, bilo cijelu bilo dio iste.

Cijelu će sudac dosuditi onda, ako je to bez utjecaja na oštediteljevo uzdržavanje i odgoj, a u protivnom slučaju će ju morati sniziti do dotične mjere.

U slučaju cijele oštete pitanje je, da li i u kojem slučaju odgovaraju takove osobe za samu pozitivnu štetu »damnum emergens«, a kada i za negativnu štetu »lucrum cessans«.

U slučaju ad *a*) morat će se sudac ravnati po §-ima 1323 i 1324 gr. z., dočim u slučajevima ad *b*) i *c*), pošto manjka zloba, ne može da bude govora o »lucrum cessans«.

Još imamo da spomenemo o uplivu duševne bolesti na zastaru i dosjelost.

Po §-u 1494 gr. z. vrijeme dosjelosti i zastare ne može započeti protiv ovakovih ljudi, dok im nije imenovan zakoniti zastupnik, a ako je isto započelo, ne može svršiti, nego 2 godine, iza kako je dignuta zaprijetka.

Glede početka vremena ustanova zakonika je jasna. Ako je tko lud ili slabouman, ne može protiv njega započeti zastara ili dosjelost, dok mu sudac ne imenuje zastupnika, a od ovog časa teče redovito naprijed.

Ako je pak vrijeme započelo teći, kad su oni ljudi posjedovali djelatnu sposobnost ili su imali zakonitog zastupnika, a kad bi se vrijeme moralo dokončati, nijesu zadobili tu sposobnost niti imaju zastupnika, onda se svršetak vremena produžuje za 2 godine, iza kako su oni ljudi ili zadobili sposobnost ili im bje imenovan zastupnik.

Kratko vrijeme pomanjkanja sposobnosti n. pr. pijanstvo, groznica zastupnika ne uplivišu na vrijeme dosjelosti ili zastare.

Osobe, koje imaju zastupnika, imaju još jedno dobročinstvo zakona a to je, da po §-u 1495 gr. z. ne može među njima te njihovim zastupnicima, dok taj odnošaj traje, zastara, dotično dosjelost niti započeti a niti se nastaviti.

2.) Tjelesne bolesti.

Ne samo duševne abnormalnosti mogu prouzročiti djelatnu nesposobnost čovjeka, već mogu biti od upliva na iste i kojekakve tjelesne bolesti. Nu kako se može povući pravilo za duševne, ne može se to općenito činiti za tjelesne bolesti, jer različitost njihova prouzročuje i različite djelatne posljedice, treba da se dakle nekojim takovim bolestima posebice pozabavimo.

Općenito se može kazati, da vrlo mnogo čovječjih tjelesnih bolesti može prouzročiti posljedicu, da je čovjek trajno u nemogućnosti, da upravlja svojim imanjem, drugim riječima time biva stvarno ograničena njegova djelatna sposobnost. Reklo se stvarno, jer zakonito se o kakovom ograničenju ne može govoriti.

Takve su bolesti n. pr. gluhost, slijepost, njemost ili opet druge kakove bolesti, koje čovjeka pribiju uz krevet.

Te su bolesti razlogom, da se čovjek mora predati u tuđe ruke, te o poštenju te druge osobe ovisi uprava njegovog imanja. Recimo da taj čovjek ne bi mogao naći osobe sposobne, da upravlja njegovim imanjem, to bi imanje bilo stalno izvršeno pogibeljima propasti ili pogoršanja. U takovim bi slučajevima sudska vlast morala intervenirati te imenovati takovom čovjeku skrbnika, koji bi pazio i upravljao njegovim imanjem.

Tu valja samo opaziti, da pošto ovakovi ljudi posjeduju svoju volju te inače potpuno slobodni raspolaganjem svog imutka, sud im protiv njihove volje ne bi mogao imenovati skrbnika, te bi ga morao dignuti, kad bi ovakav čovjek imenovao punomoćnika za upravu svog imanja.

Jedan od važnih slučajeva, gdje i zakon priznaje istoga dovoljnim za imenovanje skrbnika, jest gluhonijemost. To je dapače jedini slučaj, gdje je sud primoran, da na zahtjev istoga menuje skrbnika (§ 275 gr. z.). Taj je nešto više nego skrbnik, koga sud imenuje u smislu §-a 269 gr. z. za upravu imanja, jer usljed skrbništva nad gluhonijemim, opskrbljenik postaje ograničen u svojoj djelatnosti osobnoj, tako da biva uspoređen sa malodobnikom, dok kurator ima da korisno i dobro upravlja imutkom onoga, koji radi svojih bolesti ne može da sam s njme upravlja.

Skrbništvo nad gluhonijemim nema za posljedicu totalnu djelatnu nesposobnost, što je posve razumljivo, jer gluhonijemi posjeduju potpuno duševna svojstva te po tome može n. pr. raspolagati imanjem pismenom oporukom, a ako svjedoci poznaju znakove ili njegov način izražavanja, i usmeno.

Za ovakove ljude vrijedi drugi dio §-a 865 gr. z. a opet ne vrijedi povlastica §-a 1494 gr. z.

Po §-ima 175 i 251 gr. z. tjelesni nedostaci, koji priječe čovjeku, da se može sam uzdržavati, mogu biti uzrokom produženju očinske vlasti, iz česa slijedi, da ovakav čovjek ne može biti ni štitnik ni skrbnik drugoj osobi (očinsku vlast ipak ne gubi §-i 176, 177, 178 gr. z.).

Po §-u 191 gr. z. takovi ljudi ne mogu biti imenovani drugima za štitnike, dotično skrbnike.

Po §-u 53 gr. z. razlog, da se malodobnim ne dozvoli ženitba, jesu priljepčive bolesti, kao što i takovi tjelesni nedostaci,

koji u opće ili sa izabranom ženom priječe spolno općenje. Ti isti razlozi vrijede po §-u 109 gr. z. i za rastavu braka.

Po §-u 60 gr. z. mana tjelesna, koja onemogućuje zadovoljenje ženitbenih dužnosti, zaprjeka je ženitbi. Po §-u 591 gr. z. slijepi i gluhonijemi ne mogu biti svjedoci pri oporuci, a po §-u 275 gluhonijemi ne mogu doći pred sud bez punomoćnika.

Toliko navadjam glede upliva čovječje dobe i zdravlja po austrijskom građanskom zakoniku.

Sodno-zdravniška mnenja.

Priobčuje dr. P. Defranceschi.

XIII.

Suhotična omrtvica mišično-kožnega živca je nasledek na sebi težke poškodbe.

Napadenec, hoteč prestriči udarec s palico, dvigne visoko desne lehti, a palica ga z močjo zadene na notranjo plat nadlaktak. Iz zdravniškega izvida je povzeti, da je videti na notranji plati desnega nadlaktak, in sicer na zgornji tretjini, temnovišnjevo liso, dolgo 6 cm, široko 2 cm, raztezajočo se zadaj-spodaj navspred-zgoraj. Pri vzdigovanju nadlaktak občuti poškodovanec bolečine.

Poškodba se oceni za lahko, motečo zdravje manj nego 20 dni in povzročujočo nesposobnost za izvrševanje poklica ravno toliko časa. Čez teden dni začne poškodovanec delati, čeprav občuti na poškodovanem mestu bolečine, ki popolnoma izginejo tekom 14 dni. Le neka slabost ostane v nadlaktku in čez dva meseca opazi poškodovanec, ki je desničar, da je desni nadlakt vidno tanjši nego levi. Zdravnik mu nasvetuje masažo, ki jo bolnik izvršuje nekaj tednov, a jo potem opusti. Čez pol leta pride bolnik v bolnico, kjer se najde sledeče: Obseg v gornji tretjini desnega nadlaktak znaša 22 cm, levega 26 cm. Mišica dvo-glavka¹⁾ je skrčena in zelo oslABLJENA, podobna tenki vrvici, pa tudi notranjo nadlaktko upogibnico²⁾ je komaj otipati. Na sprednji

¹⁾ M. biceps = der zweiköpfige Armbeuger.

²⁾ M. brachialis internus = der innere Armbeuger.

in notranji nadlaktovi plati se otiplje nadlehtnico takoj pod kožo. S faradičnim tokom se vzbudi le zunanji snopič notranje nadlehtne upogibnice, a z galvaničnim se povzroči izprijenostni¹⁾ odboj. Mišičje na podlaktu nateznice nadlakta in vranje-nadlehtna mišica²⁾ deluje pravilno pri navzgor ali navzdol obrnjeni dlani. Pri tem se pa vidno skrči zunanji snopič notranje upogibnice in pa dolga odvrtačka³⁾. Kožni občut na upogibni in koželjnični strani podlakta je nekoliko oslavljen. Moč je v obeh rokah skoraj jednaka, morda v desni nekoliko slabejša, nego v levi.

Na podlagi tega izvida je zahtevalo sodišče končno mnenje, v katerem se naj izrečeta zvedenca, je li opisane znake smatrati za posledke lahko ocenjene poškodbe, in če se jih, je-li bolezen neozdravljiva ali pa nesposobnost za izvrševanje poklica trajna? Mnenje se glasi:

»Bolezen obstoji v omrtvici mišično-kožnega živca (perforans Casseri), ki izhaja navadno od živca srednjika, prodira vranje-nadlehtnično mišico, oskrbuje dvoglavico in notranji snopič notranje upogibnice in se končno združuje s svojimi občutnimi vlakni na hrbtu roke z vejo koželjničnega živca. S prenehanjem delovanja mišično-kožnega živca so izgubile že imenovane mišice življensko moč ter se več ne krčijo. Njih vršitev je tedaj popolnoma prenehala, in jo je prevzela dolga odvrtačka. Navzlic temu se pa mišičje nadlakta še vedno suši, to pa radi tega, ker se poškodovanec do zdaj ni zdravil. Upati je, da bo možno zopet oživiti živce s primernim zdravljenjem. Za sedaj se pa da z gotovostjo trditi to-le:

Poškodba, prizadeta s topim, trdim orodjem, je bila težka, ker je bil živec zmečkan in je vsled nastalega notranjega obrunka prenehal s svojim delovanjem. Desni nadlakt je precej moten v svoji moči, ker je nastopila suhotična omrtvica važnega živca in ž njo suhotica mišičja. Pričakovati je, da živec zopet oživi, vendar se pa to ne da že sedaj trditi. Ker je dognano, da je prevzela dolga odvrtačka delovanje upogibnic, se ne more trditi, da bi bila nastala vsled poškodbe trajna nesposobnost za izvrše-

¹⁾ Entartungsreaktion.

²⁾ M. coraco-brachialis = der Rabenarmmuskel.

³⁾ M. supinator longus = der lange Auswärtsdreher.

vanje poklica; pa tudi drugo vprašanje je izključiti, ker ohromelost posameznih mišic ne more imeti takih nasledkov, ki bi motili ves telesni ustroj v njegovem delovanju.

Zdravje je bilo moteno manj, nego 20 dni, to pa radi tega, ker je imel poškodovanec le prve dni občutnejše bolečine, ki so vplivale na njegovo splošno zdravstveno stanje, nesposobnost za izvrševanje poklica tudi ni trajala več časa, ker je poškodovanec začel že čez teden dni delati. Tudi sedaj bi lahko opravljal svoj posel (kmet), ako ne bi zdravnik zahteval, da ostane v bolnici. Zdravljenje bo sicer trajalo par mesecev, a bolnik je tudi med tem sposoben za izvrševanje svojega poklica.«

Tekom 6. tednov se je stanje izboljšalo na vbrižg fibrolizina in na faradizacijo toliko, da se je začelo krčiti ohromelo mišičje, kar je smatrati za dokaz, da je živec zopet oživel.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zamudne posledice §-ov 210, 213 in 234 izvrš. reda imajo za pogoj, da zemljiškoknjižno stanje glede prednjih terjatev ni bilo spremenjeno v škodo tabularnih upnikov, ne da bi bili le-ti obveščeni (§-i 29, 61 in 104 o. zemlj. zak.).

Pri posestvu vl. št. 178 d. o. Reka je bila vknjižena zastavna pravica za posojilo posojilnice na Vranskem iz dolžnega pisma z dne 19. avgusta 1896 v znesku 650 K. S sklepom od 7. avgusta 1909 se je dovolila izknjižba zastavne pravice glede delnega zneska 350 K. V zemljiški knjigi pa se je po pomoti izknjižila zastavna pravica za celo terjatev 650 K s pripadki vred.

Dne 4. oktobra 1910 je bilo omenjeno posestvo na javni dražbi prodano za 1060 K in se je izkupilo tako-le razdelilo:

I. Za prednostno terjatev 22 K 31 h II. a) posojilnici na Vranskem za ostalo terjatev iz dolžnega pisma z dne 19. avgusta 1896 per 300 K z obrestmi in zamudnimi obrestmi vred 311 K

57 h. b) Isti posojilnici za terjatev iz dolžnega pisma z dne 1. marca 1905 per 700 K z obrestmi in zamudnimi obrestmi in stroški vred 776 K 91 h. c) Neži Z. za terjatev pri polovici posestva iz razsodbe z dne 13. januarja 1910 120 K, z obrestmi in stroški skupaj 188 K 23 h, pa samo delni znesek 24 K 60 $\frac{1}{2}$ h, in sicer v prvi vrsti v delno pokritje stroškov. d) Za terjatev firme N. iz plačilnega povelja z dne 26. aprila 1910 per 239 K 30 h, z obrestmi in stroški skupaj 303 K 95 h, delni znesek 24 K 60 $\frac{1}{2}$ h, ki je še ostal pri drugi polovici posestva, tudi v prvi vrsti v delno pokrije stroškov.

V svojih razlogih se je sodišče čisto kratko sklicevalo na določbe §-ov 216 in 223 odst. 2 izvrš. reda.

Rekurz upnice Neže Z. proti temu razdelilnemu sklepu je c. kr. okrožno sodišče v Celju s sklepom 22. decembra 1910 R I 179/10 zavrnilo radi nedopustnosti iz razlogov:

Rekurz izpodbija razdelilni sklep, ker se je na prvem mestu po prednosti terjatvi odkazal posojilnici na Vranskem za njeno terjatev iz dolžnega pisma z dne 19. avgusta 1896 znesek 311 K 57 h, vsled česar je Neži Z. ostalo samo še 24 K 60 $\frac{1}{2}$ h iz moževe polovice, dočim bi bila ona, ako posojilnične terjatve ne bi bilo, dobila še 180 K 39 h, namreč razun 24 K 60 $\frac{1}{2}$ h še polovico od zneska 311 K 57 h.

Iz spisov zares izhaja, da se je v protislovju s sklepom od 7. avgusta 1909, ki je dovolil izbris zastavne pravice za posojilnično terjatev 650 K samo glede delnega zneska 350 K, pomotoma v zemljiški knjigi izbrisala cela terjatev, da se je dalje vsled sklepa z dne 17. septembra 1910 — potem ko je že dne 10. novembra 1910 Neža Z. si bila pridobila zastavno pravico za svojo terjatev v znesku 120 K na dolžnikovi polovici, in potem ko je firma N. Z. dne 21. maja 1910 bila izposlovala zaznambo dražbenega postopanja za svojo terjatev per 239 K s prip. na celem posestvu, — na poročilo zemljiškoknjižnega urada zemljiškoknjižno stanje glede ostale terjatve Posojilnice na Vranskem kratko malo popravilo, ne da bi se bilo okrajnemu sodišču na Vranskem zdelo potrebno v zmislu §-a 104 o. z. z. zaslišati udeležence ali vsaj jih obvestiti, dalje da iz izpiska iz zemljiške

knjige z dne 18. marca 1910, ki si ga je Neža Z. naročila v svrhu uvedbe prisilne dražbe, ona ta čas o tej popravi še ni mogla vedeti.

Res je tudi, da bi bila mogla Neža Z. v smislu §-a 61 in nadaljnih o. z. z. to popravo izpodbijati, morda celo z uspehom, vendar rekurzu ni moči ugoditi in ga je radi nedopustnosti zavrniti. Rekurz izpodbija namreč razdelilni sklep, ki se je izdal na podlagi zemljiškoknjižnega stanja, kakoršno je bilo ob času razdelitve. Presoditi ga je torej po predpisih izvršilnega reda.

Neža Z. izpodbija samo vrstni red, ki ga je posojilnica zahtevala za svojo terjatev 300 K. To bi pa bila morala po § 213 izvrš. r. storiti že pri razdelilnem naroku dne 16. novembra 1910. Po izrecni določbi §-a 234 Neža Z., ker ni pravočasno ugovarjala, sploh ni več upravičena, da bi izpodbijala razdelilni sklep in sicer tem manje, ker je najpozneje pri dražbenem ali pri razdelilnem naroku utegnila izvedeti, katero terjatev in v katerem vrstnem redu posojilnica zahteva. Tudi bi bila zamogla takrat upogledati dotično pobotnico v listinski zbirki in se tako prepričati, da se je zgodila pri vpisu izbrisnega sklepa od 7. avgusta 1909 pomota.

Rekurzu v stvari sami se pa tudi ne bi moglo ugoditi, ker je razdelilni sklep izdan po razdelilnih pravilih §-ov 216 in sl., ker posojilnici priznana terjatev dosedaj ni niti s tožbo niti z rekurzom izpodbijana ter bi moralo rekurno, kakor tudi prvo sodišče razdelitev izvršiti samo na podlagi sedanjega stanja po zemljiški knjigi.

Razdelilni sklep razveljaviti ter ukreniti novo razdelilno postopanje — ne glede na to, da rekurz tega ne predlaga — tudi ne kaže, ker ni ničnosti, ki bi se bila morala uradoma opaziti in ker bi se na ta način Neži Z. vnovič dala prilika, da ugovarja proti terjatvi 300 K, to priliko pa je že imela pri razdelilnem naroku, a jo je zamudila.

C. kr. najvišje sodišče je revizijskemu rekurzu s sklepom 8. februarja 1911 R VI 23/10 ugodilo ter razveljavilo oba sklepa, okrajnega in okrožnega sodišča, toliko, kolikor se je posojilnici na Vranskem priznala svota 311 K 57 h. Okrajnemu sodišču je naročilo, da naj določi nov narok za razpravo o razdelitvi zneska 155 K 78 h ter pozove k temu naroku posojil-

nico na Vranskem in Nežo Z. in da glede te točke vnovič razpravlja. Stroške obeh rekurzov je smatrati za izvršilne stroške.

Razlogi.

Ako določuje izvršilni red v §-u 210, da se bodo upoštevale terjatve neoglasivših se upnikov le toliko, kolikor izhaja iz zemljiške knjige in iz izvršilnih spisov, da so pravnoveljavne in za poplačilo pripravne; ako določuje zakon dalje v §-u 213 izvrš. r., da smejo k naroku došli upniki ugovarjati glede visokosti in vrstnega reda njim prednjih zahtevkov, kolikor bi bili oni sicer prikrajšani; ako dopušča končno § 234 izvrš. r. k razdelilnemu naroku došlim strankam samo v obsegu te njihove pravice tudi rekurz, tako da ni upoštevati izpodbijalnih razlogov, ki bi se bili lahko potem ugovora uveljavili, se pa pri razdelilnem naroku niso oglasili —: je seveda samo ob sebi umeven pogoj vedno ta, da stanje po zemljiški knjigi, kolikor se tiče prednjih terjatev, ni bilo spremenjeno v škodo tabularnih upnikov, ne da so bili obveščeni, ker se smejo ti upniki gotovo zanašati v zmislu §-a 29 o. z. z. na zemljiško knjigo ter iz nje razvidni vrstni red. To izhaja že iz pojma procesualne zamude, ker stranka more le glede tistih pravic, glede katerih je imela izrecno priliko, da jo sodnik posluša, sploh biti v zamudi; oseba, ki kaj zamudi, mora popreje vedeti, kaj da jo čaka, ako se pravočasno ne oglasi.

V tem slučaju je pritožnica, ki je svojo terjatev pismeno prijavila in od razdelilnega naroka izostala, naravnost smatrala za izključeno, da bode sodnik nasproti izrecni določbi §-a 104 o. z. z., ne da bi udeležence zaslišal in obvestil, zemljiškoknjižno stanje spremenil na korist prednje upnice in na škodo tirjajoče upnice, to tem bolje, ker zakonite dolžnosti terjajoča upnica ni imela, da bi morala dražbe se udeležiti, kakor morebiti rekurzno sodišče misli. Potemtakem ta upnica ničesar ni zamudila, ako k razdelilnemu naroku ni bila prišla in ako ni ugovarjala proti prijavi posojilnice na Vranskem, ki se je vršila na podlagi novega vpisa, oziroma spremembe v zemljiški knjigi.

Z ozirom na to sta razdelilni narok in razdelilni sklep nezakonita, kolikor je pritožnica ravno prikrajšana, ker se je posojilnici na Vranskem priznal znesek 311 K 57 h oziroma po-

lovica, torej tudi ni pogoja, ki ga zahteva § 234 izvrš r., da bi se smela rekurentinji odreči rekurzna pravica. Revizijskemu rekurzu je bilo ugoditi.

(Omeniti je, da glede druge polovice odkazanega zneska 311 K 57 h seveda Neža Z. ni imela rekurzne pravice, marveč bi ta pravica bila pristojala firmi N. Z., ki se pa ni pritožila in glede katere je postal razdelilni sklep okrajnega sodišča pravno-močen.)

Dr. J. Hrašovec.

b) Po §-u 71 jur. norme ustanovljena podsodnost velja tudi za osebe, ki so radi zapravljivosti pod skrbstvom.

Zapravljivec K pl. B. je bil kurand okrajnega sodišča v G. Dne 11. oktobra 1910 je predlagal, da naj se kuratela odpravi, skoraj obenem pa se je preselil iz mesta G. v mesto C. Protokolirana firma E. S. v C. vložila je med časom, ko so se vršile o njegovem predlogu poizvedbe, pri deželnem sodišču v C. zoper K. pl. B.-a predlog v zmislu §-a 63 konk. r., da se odredi narok za pokritje upnikov. Deželno sodišče v C. je radi nepristojnosti v smislu §-a 44 j. n. preodkazalo ta predlog dežel. sodišču v G.

Na rekurz predlagateljice je višje dež. sodišče v G. deželnemu sodišču v C. ukazalo, da reši predlog ne glede na razlog, ki ga je uporabilo za preodkaz in to iz naslednjih bistvenih, razlogov:

Zapravljivec ima pravico, da si izbere svoje bivališče po prosti volji. Nihče ga ne more siliti, da ostane v kakem kraju ne sme se ga niti internirati, niti konfiscirati (§ 5 zak. z dne 27. okt. 1862 št. 87 drž. zak.) Ako se je torej K. pl. B. naselil v C. z namenom, da tam stalno biva, onda je smatrati C. za njegovo stanovališče, ki ustanavlja splošno podsodnost. Fikcija §-a 71 j. n., da ustanavlja sedež kuratelnega sodišča splošno podsodnost, sme obveljati, vendar je vsaj toliko gotovo, da ima zapravljivec, ki se je faktično kje drugodi izven okoliša skrbstvenega sodišča nastanil, svoje stanovališče v okoliših več sodišč. Vsled tega se sme v le tem slučaju § 66 odst. 2 jur. n. uporabiti.

Vsled revizijskega rekurza skrbljenčevega skrbnika, odvetnika dr. S., ki stanuje v G., je c. kr. vrhovno sodišče

sklep deželnega sodišča v C. zopet uveljavilo (odl. 14. marca 1911 o. št. R VI 68/II).

Razlogi.

Res ima zapravljivec pravico, da si določa stalno bivališče sam in da se tudi njegova zmožnost za dejanja ne neha docela. Vendar pa je glede vseh pravnih poslov, ki se tičejo otujitve njegovega premoženja ali prevzetja dolžnosti, enako kakor do-rastel nedoletnik nezmožen za dejanja in ga zastopa v tem oziru skrbnik (§§ 21, 269 o. d. z.) Kraj zapravljičevega stalnega bi-vališča ne tvori zanj kakor pri osebi, ki je popolnem zmožna za dejanja, rednega središča njegove gospodarske eksistence; to pa je po zakonu predpogoj splošne podsodnosti, ki se naslanja na stanovališča, torej pa tudi ne gre izreči, da je zapravljičevo stanovališče merodajno za njegovo splošno podsodnost. Ako se vpošteva namera, izražena v §-u 109 jur. n., da naj se skrbstveno in sporno sodstvo glede skrbljenca krajevno združi in to očitvidno zato, ker je skrbstvenemu sodišču izročena skrb za kuranda in se pri tem sodišču stekajo vsi njegovi gospodarski interesi, onda je načelo §-a 71 jur. n. tudi glede oseb uporabiti, ki so radi zapravljivosti pod skrbstvom.

Zato je po §-u 55 konk. r. za odreditev naroka za pokritje upnikov deželno sodišče v G. pristojno, v čigar okolišu ima skrbstveno sodišče svoj sedež.

Dr. M. D.

Kazensko pravo.

Kdaj kazenski sodnik lahko sumi, da je oseba, ki jo ima na predlog prvotnega osumljenca zaslišati za pričo, soudeležena na kazenskem dejanju, da jo torej sme zaslišati le kakor osumljenca?

Orožnik je kmeta A naznanil sodišču, da je neko noč peljal proti domu, ki je blizu hrvatske meje, več prešičev. Ni dvoma, da je te prešiče pripeljal s Hrvatskega in zakrivil s tem, ker je bil tedaj uvoz prešičev s Hrvatskega prepovedan, pregrešek po zakonu zoper živinsko kugo (§§ 5 in 6 z. 6 avg. 1909 št. 177 drž. zak.). Na vozu sta tedaj sedeli tudi dve ženski, katerih pa orožnik ni poznal.

A je pred sodnikom dejanje tajil, češ, da tedaj ni bil na Hrvatskem, ampak da je bil v svojem vinogradu, iz katerega se

je z njim peljala tudi vaščanka *B*, ki jo navaja za pričo. Sodnik je *B* zaslišal za pričo; ona ni potrdila, da bi se bila tist večer vozila z *A* iz vinograda, in je izpovedala, da ji ni znano, če je *A* pripeljal prešiče s Hrvatskega.

Opetovano zaslišana za pričo je pa *B* priznala, da je bila tist dan tudi sama na Hrvatskem kupila prešiča, se vozila z *A*-om domov in da jo je *A* nagovoril, naj pri sodišču svedoči, da se je tist večer z njim peljala le iz njegovega vinograda.

Državni pravdnik je nato tožil oba radi imenovanega pregreška po zakonu o živinski kugi in radi hudodelstva goljufije s krivim pričevanjem po §§ 197 in 199^a oziroma § 5 k. z., — in sodišče ju je tudi obsodilo krivima v obeh ozirih. Krivdorek je opiralo glede hudodelstva goljufije na razlog, da orožnik ni nobene na vozu sedečih oseb spoznal. Zaslišujoči sodnik tudi ni imel nikakih drugih podatkov, iz katerih bi mogel pri zaslišanju *B*-ove sumiti, da je bila pri utihotapljenju prešičev soudeležena. Ker jo je zaslišal za pričo in ni imel nikakega povoda zaslišati jo za obdolženko, je smatrati njeno izpovedbo za pričevanje, ki stoji pod sankcijo § 199/a k. z. Obtoženec pa je sokriv na tem hudodelstvu, ker jo je v tako svedočenje nagovarjal.

Kasacijsko sodišče pa je z odločbo 31. marca 1911 Kr VI 4/11/5 ugodilo ničnostni pritožbi ter oba oprostilo obtožbe hudodelstva goljufije.

Oprostitev se opira na dejstvo, da se je dalo iz navedene orožniške objave posneti, da je imel *A*, ko je vozil prešiče od hrvatske strani, dve neznani ženski na vozu, ter da je sodniku v dokazilo, da tedaj ni ondi vozil, navel pričo *B*, ki se je baje takrat vozila z njim iz vinograda domov. Če se je tedaj vsebina orožniškega poročila imela za istinito, je imel poizvedovalni sodnik vsekakor povod, da bi bil *B*-ovo zaslišal za obdolženko po §§ 198 in nasl. k. pr. r. ali za osumljenko po § 138 k. pr. r., ker je bila lahko ena izmed dveh z *A*-om vozečih se neznank, torej morda soudeležena pri kaznjivem dejanju osumljenca *A*.

Radi tega pa je izpoved *B*-ove imeti le formalno za pričevanje, materialno pa jo je imeti le za zagovor obdolženke, zato o tej izpovedi ne velja § 199 k. z. Vsled tega pa je tudi *A* le sokrivko napeljal, da naj neresnično izpoveduje, torej tudi ni sokriv krivega pričevanja.

—č.

Plenarni sklepi c. kr. upravnega sodišča.

(Uradno priposlano.)

B. Finačne pravne stvari.

4. Obresti od posojila, katero je občina za podjetje, podvrženo pridobnini, najela in katero se je v podjetje porabilo, je pri določitvi podlage za odmero osebne pridobnine šteti za pasivne obresti podjetja, torej se dajo praviloma po §-u 95 *lit. c* zakona o personalnih davkih odbiti in le takrat ne, ako so dani predpogoji po §-u 95 *lit. c* zakona o person. davkih. (Sklep 14. maja 1906.)

5. Dovolitev odpisov po §-u 160 št. 1 odstavek 3 zakona o person. davkih ni odvisna od tega, da se preje izvrše knjigovodstveno ali računsko ti odpisi. (Sklep 25. junija 1906.)

6. Premičnine, katere se niso pridobile z darilom, pristojbini zavezanim, potem z ustanovami ali s prenosi premoženja povodom smrti, je ne glede na dobo posesti priyzeti v podlago za odmero pristojbinskega ekvivalenta. (Sklep 25. feb. 1907.)

7. Predpogoje in časovne meje §-a 3 zakona z dne 18. marca 1878 št. 31 drž. zak. o zastaranju je uporabljati tudi za naknadno odmero, katera se je zvršila po §-u 222 odstavek 2 o person. davkih (Sklep 11. nov. 1907.)

8. Rudarska podjetja je prištevati obrtujočim osebam; dopisovanje uživa torej pogojno prostost pristojbin po §-u 9 zakona z dne 29. feb. 1864. (Sklep 18. nov. 1907.)

9. Ako se je pri določitvi dote odpovedalo povrnitvi te dote v korist zakonca popolnoma ali deloma, ne utemeljuje ta odpoved darila. (Sklep 16. feb. 1907.)

10. Oprostitev davka na vozne liste v zmislu § 10 zakona z dne 19. jul. 1902 drž. zak. št. 133 ne vsebuje tudi oprostitve od kolkov v §-u 12 tega zakona določenih. (Sklep 16. dec. 1907.)

Književna poročila.

Der staatsrechtliche Ausgleich zwischen Österreich und Ungarn. Von Dr. Ivan Žolger, Privatdozenten der k. k. Wiener Universität — Leipzig. Verlag von Duncker & Humblot 1911. 354 strani velike osmerke.

To je naslov pravkar izišli znameniti knjigi našega rojaka, čegar sloveče delo: »Österreichisches Verordnungsrecht« je svoj čas naznanil »Slov. Pravnik« v letniku 1898 na str. 88 in 282, in čigar razpravo: »Jamstvo za poškodovanje ob uporih« je priobčil »Slov. Pravnik« 1891 na str. 129 in 161 nasled.

Že naslov le-tej knjigi izpričuje važnost in aktualnost njene vsebine, ki se deli v nastopne štiri razdelke:

I. Zgodovina nastanka nagodbenih zakonov iz leta 1867.

II. Člen XII. ogrskega zakona iz leta 1867.

III. Avstrijski nagodbeni zakon iz leta 1867.

IV. Primerjanje določb avstrijskega in ogrskega nagodbenega zakona.

Važnost te knjige temelji predvsem v zgodovinski razvrstitvi in objavi vsega gradiva, nagibov in zakonov, zajetih iz avtentičnih virov. Prvi razdelek nam pregledno predočujejo naslovi posameznih podrazdelkov: 1.) Prestolni govor ob otvoritvi državnega zbora 1865. 2.) Odgovori in ustanovitev 67članskega odseka. 3.) Obravnavni vsporod 67članskega odseka. 4.) 15članski pododsek in »mnenja«. 5.) Dunajski vladni osnutek o skupnih zadevah. 7.) Dogovori, sklenjeni v skupnih posvetovanjih. 8.) Obravnavna v 67članskem odseku. V njem doseženi dogovori. Imenovanje ogrskega ministrstva. 9.) Sprejetje izdelka 67članskega odseka v drž. zboru (ogrskem). 10.) Od izposlovanja mnenja (avstr.) državnega zbora se odneha. Ustvaritev dognanega položaja nasproti Avstriji. 11.) Protivljenje Hrvaške sodelovati pri nagodbenem zakonu v ogrskem državnem zboru. Ustvaritev dognanega položaja tudi nasproti Hrvaški. 12.) Ogrska vlada predloži zakonov osnutek. Sklepanje in vladarska potrdba zakonovega člana XII. 13.) Nagodba v avstrijskem parlamentu.

Nadaljnja poglobitna važnost predmetne knjige pa je to, da je prvič podan doslovni in kritični prevod ogrskega zakonovega besedila in njega primerjanje z avstrijskim besedilom.

Cela knjiga je torej: pragmatična in strogo znanstvena in kritična vsebina postanka in tvarine nagodbenih zakonov.

Njen uspeh se kaže na prvi pogled: Razlika in upravičenost ali neupravičenost v avstrijskem in ogrskem umevanju in razlaganju nagodbe.

Vsa nagodbena snov je znanstveno in kritično razkrita in pribita iz — dosedaj — avstrijskemu pravoznanstvu in sploh Avstriji več ali manj nepoznane in nepristopne madžarščine.

Sedaj šele se bodo dale s pravo lučjo osvetliti vse razlike in protislovja med avstrijskim in ogrskim stališčem; šele sedaj bo znanstvu možno dognati — neupravičenost nekaterih ogrskih zahtev in jih pristojno in

uspešno zavriniti. Tega sadu pisatelju sicer pričuječa knjiga še ni obrodila, daje mu le trdno in neomajno podlago zanj, in nekako samoumevno se nam vidi, da bo pisatelj sadove svojega dela — trgal, da bo svoje stroge znanstvene doslednosti in posledice izvajal — šele v naslednji knjigi, ki ne bo dolgo čakala belega dneva

Kakor izhaja iz dosedanjih navedeb, je pričujoče delo strogo pragmatično, kritično in znanstveno, — zato je pač umevno, da pisatelj uporablja vso zadevno književnost, v prvi vrsti seveda nemško in madžarsko, zaradi česar se je pisatelj priučil in moral priučiti tudi madžarščini. Nahajamo pa tudi upoštevanje teh-le slovanskih (čeških) del: 1.) Fiedler: Dualismus rakousko-uhersky z roku 1867; 2.) Kadlec: Uherská a chorvatská ústava v hlavních črtach. 3.) Kaizl-Rezek: Vyrovnani s Uhry r. 1867. a 1877. Samoumevno je tudi, da pisatelj, Gumpłowiczew učenec, upošteva tudi Gumpłowiczevo: Avstrijsko državno pravo (3. izdaja, Dunaj 1907). Med viri je poročevalec iskal zlasti tudi vpoštevanja hrvaških del, katerih pa ni našel. Poročevalcu — samemu taka znanstvena in kritična dela hrvaška niso znana, vendar dozdevno ne more biti dvoma, da se bo tudi med Hrvati našlo — dokaj sposobnega gradiva, ki bi pisatelju, ki je seveda vešč tudi hrvaščini, moglo in tudi moralo služiti pri njegovem nadaljnjem znanstvenem raziskavanju.

V tem oziru prosimo prijatelje okoli »Mjesečnika«, da zbero in sestavijo pregled hrvaškega nagodbenega gradiva, kajti bila bi velika škoda, če bi se o tej priliki ne porabilo vse merodajno gradivo, — še pred zadnjo uro.

Za podrobno označenje pomena in kakovosti knjige drja. Žolgerja naj bodo ti-le posnetki iz predgovora:

Državnopravna nagodba med Avstrijo in Ogrsko iz leta 1867 še čaka znanstvenega predelanja.

Mačehinsko ravnanje, ki je trpi najvažnejši javnopravni problem monarhije v avstrijskem pravoznanstvu, ima svoj posebni razlog. Ker je nagodba uveljavljena v avstrijskem in ogrskem zakonu, oba zakona pa se ne strinjata v besedilu, zato zahteva znanstveno obdelovanje predmeta popolno znanje besedila, vsebine in pravne zgodovine obeh zakonov. Tega predpogoja pa doslej ni bilo, kolikor je vpoštevati ogrski zakon, ker je avstrijskemu pravoznanstvu ostalo gradivo v madžarščini sestavljenih virov nedostopno, ker je avstrijsko pravoznanstvo razun tega glede zakonovega besedila bilo nakazano na prevode, ki glede natančnosti in pravilnosti ne zadostujejo strožjim zahtevam. Nedostatno poznanje madžarskih pravnih virov je moralo v tem slučaju delati tem večjo oviro za uspešno znanstveno delo, ker je bila podlaga nagodbe — ogrske, po večletnem uredovanju nastali izdelek; ker je avstrijski zakon le prevzetek tega izdelka in torej zgodovina parlamentarnega nastanka avstrijskega zakona sama ne more dati popolnega vpogleda v nastanek nagodbe in njenih določb.

Pričuječe delo si torej tudi postavlja glavno nalogo to, da podaja pravne temelje in gradivo, merodajno za presojo državnopravnega razmerja obeh držav monarhije v oni popolnosti in zanesljivosti, ki omogočuje znanstveno obdelovanje vprašanja.

Temu smotru služi predvsem razlaga pravne zgodovine obojih nagodbenih zakonov, temeljujoča na avtentičnem gradivu, potem znanstveni kritični prevod ogrskega zakonovega člena XII iz leta 1867, opremljen s potrebnimi stvarnimi pojasnili, in končno primerjanje avstrijskega in ogrskega nagodbenega zakona.

Dočim je bila politična zgodovina nagodbe že opetovano predmet obdelovanja, se še dosedaj pravna zgodovina ni pisala. Le-ta pa zahteva razložbo postanka obeh zakonov sploh in razložbo nastanka in uredovanje posamnih določb posebej. Postanek nagodbe, vodilne ideje in njeni vidiki, kakor tudi pri rešitvi nagodbenega vprašanja uveljavljeno postopanje so predmet prvega dela knjige. Zgodovina postanka in uredovanja posamnih konkretnih določb in ustanovitev pa je zaradi stvarne zveze v drugem delu pri dotičnih zakonovih paragrafi obdelana.

Pisatelj se nadeja, da bode doprinešeno, večinoma v neogrski književnosti dosedaj popolnoma nepoznano ostalo gradivo v mnogem oziru pospeševalo spoznavanje in nadaljnje znanstveno delo.

Posebno skrbnost je pisatelj obračal na dosego natančnega in zanesljivega prevoda besedila ogrskemu nagodbenemu zakonu. To je bilo zlasti potrebno, ker je zanesljivo zakonovo besedilo prvi pogoj znanstvenega raziskavanja, in ker je že k razumevanju nasprotujočih si razlag, ki vladajo so in onostran Litve v mnogih točkah nagodbenega gradiva, potrebno za spoznavanje v ogrskem zakonu vsebovanega stališča v njegovi popolni jasnosti in ostroti

Vsekakor ovirajo popolnoma natančni in precizni prevod izvirnika nemale težave. Opravičeno je torej pojasniti tudi vidike, s katerih je pisatelj izhajal, rešuje ta del svoje naloge.

Njegovo najvišje stremljenje je bila pravilnost prevoda. Za dosego tega stremljenja je moral čestotakrat odreči se stilistični gladkosti, posluševati se jezikovnih trdot, celo novih besed.

Ker se sredstva izraževanja v nemščini in madžarščini vedno ne krijejo in so pojmovna razlikovanja včasih enega, včasih drugega jezika bogatejša, so bila za precizno določitev konkretnega pomena kakega določenega izraza često potrebna daljša jezikovnoznanstvena, terminologična in pravnozgodovinska izvajanja ter razpravljanja.

Pisatelj se je nadalje strogo držal dejstva, da prevod ne sme biti le poročilo in tudi ne razlaga, ampak mora biti natančni posnetek doslovnega izvirnega besedila. Zato se je z največjo vestnostjo izogibal, v prevodu izražati nekaj, kar bi mogla podati le razlaga dvomljivega mesta.

Nadalje je bilo pisatelju vodilno načelo, da prevajalcu ni dopuščeno, oddaljevati se v še tako navidezno brezpomembnih točkah od izvirnika. Kajti vsaka na prvi pogled brezpomembna, morebiti navidezno celo odvečna besedica more imeti v posebnih okoliščinah velik pomen.

In da poda kolikor moči zvesti posnetek izvirnika, je pisatelj obdržal tudi ločila, in kolikor možno besedoslovje izvirnika, kakor tudi, če le količkaj možno, posebno bojo ogrskega izraza.

Tretji in četrti del knjige se bavi z avstrijskim zakonom in njega primerjanjem z ogrskim. Doslovno besedilo avstrijskega zakona se je ponatisnilo po skrbnem primerjanju z avtentičnim zakonovim besedilom. Kar pa zadeva primerjanje določb obojih pogodbenih zakonov, bode to pač olajševalo ne samo znanstveno delo, ampak tudi ustrezalo praksi zaradi hitre ugotovitve o tem, katere določbe vsebujeta oba pogodbeni zakona o kakem posebnem vprašanju.

Dr. Fr. M.

Dr. Fran Mohorič: Kaznivi čini zoper čast po avstrijskem preosnutku kazenskega zakona 1909 (z izvajanjem de lege lata in de lege ferenda). Dio-nička Tiskara v Zagrebu 1910; 50 strani velike osmerke. Ponatis iz Mjesečnika. Cena 3 K. Obsega zlasti tudi aktualna vprašanja o hudobnem naklepu, dokazu resnice, ki so drugi književnosti tuja in sodni rabi nujno potrebna in bodo našim sodnikom v mnogih dvomljivih vprašanjih koristna. Sicer so pa v bistvu pisateljeva predavanja v Pravniškem društvu 25. svečana in 3. sušca 1910 s pregledno tiskanimi določbami vseh dosedanjih (Glaser-jevih, Pražakovih, Schönbornovih) osnutkov. Dobiva se pri pisatelju Ljubljana, Kolodvorska ulica 11.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. maja 1911.

— (Osobne vesti.) Predsednik dež. sodišča v Celovcu dr. A. vitez Schmid von Sachsenstein je odlikovan z vitežkim križcem Leopoldovega reda. Imenovani so: viš. dež. sodišča svetnik v Gradcu dr. V. Wagner za dvornega svetnika vrhovnega sodišča; sekcijski svetnik v ministrskem svetu dr. Ivan Žolger za ministerijalnega svetnika; okrajna sodnika in sodna predstojnika T. Bežek v Il. Bistrici in Fr. Regally v Radovljici za deželnosodna svetnika na svojih dosedanjih mestih; okr. sodnik dr. J. Polenšek v Ratečah za okr. sodnika in predstojnika v Trebnjem. — Pre-meščeni so: okr. sodnik in sodni predstojnik dr. Jos. Dijač iz Trebnjega v Krško, notar dr. Fr. Strelec iz Gorenje Radgone v Ormož. — Odvet-niško pisarno sta otvorila dr. Štefan Rajh v Ribnici in dr. Janko Žirovnik v Ljubljani.

— (Odvetniška prisega in slovenski jezik.) V zadnjem času sta dva odvetniška kandidata zaprosila pri c. kr. nadsodišču v Gradcu, naj se za njiju odvetniško prisego delegira deželno sodišče v Celovcu, oziroma v Ljubljani in da hočeta storiti prisego v slovenskem jeziku. C. kr. nadsodišče prošnji ni ugodilo, kar se tiče jezika, češ, da je zapriseganje odvetnika reč notranje službe in da je službeni jezik v okrožju viš. dežel. sodišča graškega nemščina. (5. maja 1911 prez. 4359—13a/11 —).

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz. 22.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivalo pri njem in pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 120.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 180.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 320.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 320.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnin K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipotečnih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 160; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —80; Pristojbine o zapuščinah, K —80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 360.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišnoj biljegovini, à K —80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 560.

Kazenskopravdni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčič, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštenu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštne v gotovini ali v poštih znamkah.